

INTRODUCCIÓ

[...] la natura, veritablement, és l'únic llibre que no té un sol full sense un gran contingut.

J. W. GOETHE, *Viatge a Itàlia*

La vall d'Alinyà és un indret ben poc conegut per la major part de la població, naturalistes i excursionistes inclosos, però quan se la coneix costa d'entendre que hagi aconseguit passar tan desapercibuda. La humilitat caracteritza la vall d'Alinyà. No destaca per les alçàries dels cims que l'envolten ni per contenir cap reresa naturalista, però tot allò que ens agradaria trobar en un paisatge hi és present i, a més, força ben conservat. La vall d'Alinyà és un dels millors exemples de paisatge prepirinenc i ja se sap que el que ens és més característic sovint és el que menys valorem, entestats com estem a valorar només excepcions o anècdotes...

Quan l'any 2000 vam començar a treballar a la vall d'Alinyà, ho vam fer amb l'entusiasme que provoca descobrir un indret inesperadament atractiu, però també amb la tranquil·litat que genera saber que s'està en un espai que no corre cap perill. Treballar sabent que el que fas contribuirà a millorar la gestió i, per extensió, la conservació d'un determinat indret no és el mateix que dur a terme estudis —sovint massa habituals— d'espais amenaçats on més que un treball de recerca el que es fa és escriure'n l'epitafi.

La compra de bona part de la vall d'Alinyà per la Fundació Territori i Paisatge permet pensar que la seva conservació estava assegurada, però el fet que hagi estat aquesta mateixa fundació la que ha promogut l'estudi dels sistemes naturals d'aquesta vall, sembla garantir que des d'un bon principi es vol dur a terme una gestió de l'espai basat en el coneixement científic dels seus valors i no només a partir de simples intuïcions. Aquest procés, tot i que sembla normal, encara no és l'habitual en la gestió dels espais naturals del nostre país, motiu pel qual té el seu mèrit esforçar-se a fer-ho millor.

Han estat divuit grups de recerca els que durant dos anys han treballat a la vall d'Alinyà, estudiant-la des d'enfocaments molt diversos, però complementaris. Els resultats obtinguts, sense ser espectaculars, han estat més importants del que a l'inici es pensava, possiblement perquè com que no hi ha cap altra zona prepirinenca en la qual s'hagin dut a terme un nombre tan elevat de treballs de recerca, es tendeix a infravalorar l'interès del seu medi natural.

A l'hora de definir els diferents grups de treball es va començar seguint el model ja utilitzat en diferents treballs monogràfics realitzats per la Institució Catalana d'Història Natural sobre altres espais naturals, motiu pel qual el gruix de la feina feta se centra en aquells treballs que defineixen el marc climatològic, geològic i edafològic de l'espai o que estudien la vegetació o determinats grups taxonòmics: algues, fongs, líquens, briòfits, flora vascular, mol·luscs, lepidòpters i vertebrats.

Completant aquest enfocament, podria dir-se, més clàssic, s'han obert noves línies de recerca, més centrades en l'estudi de processos. Aquest seria el cas de l'estudi dels microorganismes i de les comunitats d'artròpodes epiedàfics i, especialment, de l'estudi

dels principals ecosistemes de la vall (forestals, fluvials i pascícoles), de manera que no solament s'aconseguís integrar les dades del medi físic i del medi biòtic, sinó que també hi entrés en discussió l'activitat humana, possiblement el principal agent afaïçonador del paisatge d'aquesta vall. La importància i l'originalitat de l'empremta humana en el paisatge de la vall d'Alinyà és prou important com per haver cregut necessari incloure un treball de recerca sobre els seus aspectes geogràfics i històrics, el qual, si bé tot just és una primera aportació, ha contribuït a entendre millor les característiques del medi i del paisatge actual d'aquesta vall.

A diferència dels treballs publicats en altres estudis monogràfics, s'ha volgut transcendir l'aspecte purament científic i s'ha pensat també en l'aplicació dels resultats de la recerca a la gestió del medi natural, motiu pel qual gairebé tots els treballs es clouen amb propostes o suggeriments per a la conservació dels diferents components del medi natural objecte d'estudi o per a la gestió de l'espai, de manera que juntament amb una relació d'aquelles espècies, comunitats o hàbitats especialment interessants, amenaçades o que es puguin utilitzar com a bioindicadores, també es faciliten pautes per a la gestió racional del seu medi natural.

L'espai objecte d'estudi ha estat la vall d'Alinyà, els terrenys adquirits per la Fundació Territori i Paisatge, tot i que per coherència ecològica la major part dels treballs han abastat tota la conca hidrogràfica, des dels cims de la serra de Port del Comte (2.382 m) fins a la confluència del riu de Perles amb el Segre (500 m), unes tretze mil ha en conjunt. Es tracta d'un paisatge eminentment forestal caracteritzat per un relleu abrupte, més de 1.800 metres de desnivell, i intricat, en el qual l'activitat humana, malgrat les dificultats que li oposa el medi, hi ha tingut lloc de manera prou respectuosa.

La riquesa biològica de l'espai estudiat és remarcable. La diversitat d'espècies que s'hi poden trobar i la varietat d'ambients que caracteritza aquesta vall, des de mediterranis a gairebé subalpins, és en bona part producte de la marcada variació altitudinal que la caracteritza. Com a factors limitants, es pot citar el predomini dels materials calcaris i la reduïda extensió dels hàbitats hígròfils i aquàtics permanents.

Els treballs que s'inclouen en aquesta publicació recullen informació de més de 2.500 espècies de la fauna i de la flora, algunes de les quals destaquen per haver estat citades per primera vegada a Catalunya, pel seu interès científic o perquè es tracta d'espècies, o també d'hàbitats, objecte de protecció.

A l'hora de publicar els diferents treballs realitzats, no s'ha fet una redacció unificada, sinó que s'ha mantingut l'estil de cada autor i el tractament metodològic propi de cada matèria, tot i que com es podrà comprovar, s'ha procurat donar una mateixa entitat formal a tots els treballs i unificar la terminologia i la nomenclatura utilitzada.

Amb la publicació dels treballs de recerca duts a terme a la vall d'Alinyà potser es tanca un capítol, però se n'obre un de nou prou interessant, ja que és ara quan toca integrar els resultats de la recerca en la gestió de l'espai. Evidentment, la mateixa gestió aconsellarà dur a terme altres treballs complementaris o aprofundir en alguns aspectes dels que ja s'han dut a terme, però la millor aportació que aquesta experiència haurà fet és la de demostrar que no hi pot haver una bona gestió sense un treball de recerca de base.

Per a tots els que hem participat en aquest treball, la vall d'Alinyà ha passat a ser un lloc important. Ens buscarem qualsevol excusa, ja sigui completar determinades dades o visitar un indret encara no prou estudiat, però el que és segur és que hi tornarem. I no només una vegada.